

RUS EMPERYALİZMİ

KAFKASYA'NIN RUSLAŞTIRILMASI VE MALAKANLAR

LUDMİLA DENISENKO

Malakanlar tarihsel olarak vicdani retçi olmuşlar ve orduya katılıp askerlik yapmayı reddettikleri için yıllar boyu hapis ve sürgüne mahkûm edilmiş, eziyet görmüşlerdir. Pasifist, savaşa karşı, barışçıl inançlarının sonucunda Malakanlar, Çar III. Alexandr'ın 1887-1889 yıllarında zorunlu kıldığı silah altına alınmaya direndiler ve Çar hükümetinin baskılarına boyun eğmektense, 1904-1911 yıllarında yoğun olarak Rusya sınırları dışına, özellikle de Amerika kıtasına göç etmeye başladılar. Süreklilik kazanan göçleri sonunda Amerika'ya yerleşen Malakanlar burada da tutumlarını sürdürerek I. ve II. Dünya Savaşlarına katılmadılar.

1934 yılının Paskalya günü Malakanların ünlü Karol (Kral) ailesi Anne, oğlu ve kızı geleneksel uzun Paskalya coregi ve boyalı yumurtalar onunde poz veriyorlar. Aslında bazı Malakan cemaatlerinde kırmızı yumurta gibi sembolik öğeler de reddedilir. Bu fotoğrafta Malakanların önemli özelliklerinden olan temizlik, kolalı örtüler, arkada geleneksel Rus pec sobasi ve evin annesinin tesettürü dikkat çekiyor.

Staroverler (Eski Ahit'e bağlı olanlar), Duhoborlar (Hıristiyanlığı doğa güçleri ve "Kutsal Ruh"la bağdaştırarak paganizmden vazgeçmeyenler), Priguniler ("Zıplayanlar", dini ayinlerinde "Ruhla" doldukları için

kendilerinden geçercesine zıplayarak Tanrı'ya ulaştıklarına inananlar), Subotnikler (Yahudiler gibi cumartesi gününü kutsal sayanlar) vb. gibi Rus Ortodoks inancına ait mezheplerden biri olan Malakanların Güney

Ukrayna'daki Moloçna (Sütlü sular) bölgesinden geldikleri için Malakan diye anıldıkları rivayet olunur. Bir başka yoruma göre de Malakanlar ve Staroverlere Ortodoks kilisesinin emrettiği biçimde oruç tutmadıkları,

bu dönemlerde et yiyip süt (moloko) içtikleri için Molakan lakabı verilmiş, bu tanım sonraları yerleşerek, öğretiyi benimseyenlerin adı olmuştur.

1500'lerde Moğol ve Tatar baskınları Rusya'da Hıristiyanlığı öne çıkarmıştı. Saray ve kilisenin koruyamadığı halk, köylü kitleler doğrudan doğruya Tanrı'yla ilişki kurmaya, dinin köklerine inmeye, ilk Hıristiyanlık dönemlerinin saf ilkelerine ulaşmaya uğraştılar. Alman yerleşimciler arasında çok yaygın olan Lutherianizmin etkisinde bir din gruplaşması olan "Stundis"likte, erken dönem Hıristiyanları gibi haftada bir kez evlerde toplanıp Tevrat okunur ve araştırılırdı. Moloçna bölgesinde Elisabethtal'deki bu törenlerde ekmeğin kırılıp bölüştürülür ve şarap içilirdi. Oysa bu, İsa adına sadece kilisenin vermeye yetkili olduğu bir kutsama (Kutsal Komünyon) olduğu için törenin özel olarak yapılması din açısından sakıncalı görülerek yasaklanmıştı. Çarlık Rusya'sı bir din devleti olup kilisenin etkisi büyük olduğundan, kilise tarafından yönlendirilen polis, dolayısıyla kilise, din muhalifi sayılan bu kişilerin peşine düşerek, Stundistlere baskınlar düzenlemiş ve kovuşturma başlatmıştı. Sonuçta hem Moloçna hem de Khor-titsa bölgelerinde giderek daha çok köylü kendini hapiste buldu. Bunlar ya kürek mahkûmu olarak zorunlu işlerde çalıştırılarak cezalandırıldılar ya da Sibiry'a gönderilmekle tehdit edildiler.

Malakanlar geleneksel ataerkil topluluklar olmakla birlikte, dini uygulamalarındaki basitleştirilmiş yapıyla Rus toplumunun başka kesimlerinden farklıydılar. Toplumcu söylemleri ve cinsiyete yüklenen rol (kadın erkek ayrımı olmamasına karşın iki cins yüklenen görevler), dinsel uygulamalar (toplu dua ve bazı ritüeller) ve mistik uygulamalar (vecd, esrime, peygamberlik, vahiy ve ruhlarla iletişim kültürü) Malakanların kendilerinden sonraki kuşaklara geçirdikleri kültürel kimliklerini belirlemiştir.

Birçok tepkisel tarikat gibi Malakan öğretisi ve savları, daha çok 17. yüz-

1900'lerde tipik bir Malakan ailesi: Erkekler saçlı ve sakallı, kadınlar ise daima tesettürlüdür. Doğum kontrolü yoktur, Tanrının verdiği çocuk makbuldür.

yılda, öncelikle köylüler sonra da aşağı ve orta sınıflar içinde hazır bir mürit kitlesi bulmuştu. Rus edebiyatında tinsel arayışlarıyla bilinen ve yapıtlarının düşünsel yanını insan olma kaygısıyla pekiştiren Tolstoy da bu gibi mezheplerden etkilenenlerden biriydi. Onun Malakanlar ve diğer dinsel ayrılıkçı gruplarla dayanışma içinde olduğu, onlarla yazdığı ve göç etmeleri konusunda yardımcı olduğu da bilinir.

1805'te Malakanların bilgilerinin bir araya gelerek, çektikleri sıkıntıları anlattıkları dilekçelerini Kont Kutuzov ve piskoposlardan oluşan danışma meclisinde görüşmeye açan Çar I. Alexandr onlara kendilerini tanıma garantisi ve ibadet özgürlüğü tanıdığına, Malakanlar ve benzer bir mezhep olan Duhoborlar kısa bir süre rahat yüzü gördüler. Ancak bu durum fazla sürmeyecekti, zulümler, kıyım ve türlü eziyetler 1825'te Çar I. Nikolay'ın tahta geçmesiyle yeniden başladı.

KAFKASYA'NIN KOLONİLEŞTİRİLMESİ

I. Nikolay'ın 1830'da yayınladığı genelge Rus tarihinde daha önce görülmemiş bir çaptadır. Bu genelge, Rusya'nın yeni dahil edilen Kafkasya'daki genişleme sınırında köklü bir değişim öngörüyordu. Böylece imparatorluk içindeki dinsel sapmalar sıkı bir denetim altına alınıyor, "doğru yol"dan sapanlar olarak tanımlananların kaderi değişiyor, dinsel mezhepler kovuşturuluyor, sürülüyordu.

Çar I. Nikolay'ın genelgesinde,² en tehlikeli ve zararlı unsur olarak belirlenen ve "sektanti" (sektekler, uzlaşmaz, kendini ayrı koyan, bağnazlık yapanlar) olarak tanımlanan Malakanlar, Duhoborlar ve Subotniklerin Kafkasya sınırlarına sürülmeleri ve orada iskân edilmeleri emrediliyordu. Staraverler bu genelgeye dahil edilmemişlerdi. Bu göç ettirilme kendi rızalarıyla olmazsa zorla gerçekleştirilecekti.

Bu politika, Rusları Ortodokslardan ayırmak ve Rusya topraklarını çevreleyen alanı bu amaçla kullanmak konusunda Çarlığın bilinçli bir tercihiydi. 1830'dan başlayarak 1880'lere kadar Çarlık Rusya'sının politikaları, tüm Slavlardan koparmak üzere muhalif unsurları merkezi Rusya dışına iskân etmeyi öngörmüştü.³ Din yöneticileri, Ortodoks müminlerin bu unsurlar tarafından zehirlenerek kiliseden kopmasını engellemek istiyorlardı. 1830'lar öncesinde ufak Rus grupları da Kafkasya'ya göç etmişlerdi, ancak genelge ile bu akım sele dönüştü. İzlleyen 50 yılda on binlerce din karşıtı orta Rusya'yı terk ederek Transkafkasya'ya yerleşti. 1890'lara dek Kafkasya'daki Rus toplulukla-

Sahipleri 1963'te Rusya'ya geri dönüş yapmış bir Malakan ailesine ait tipik bir Malakan değirmeni. Kars bölgesinde akarsular üzerine ilk değirmenleri Malakanlar kurmuş ve işletmişlerdir.

rının çoğu bu şekilde göç ettirilmiş dinsel mezheplerden oluşuyordu.⁴

Moloçna bölgesinden ayrılmaya zorlanan Malakanlara Rus İmparatorluğu sınırları içinde, Kafkasya dışında hiçbir toprak parçasında yerleri olmadığı bildirilmiş, Malakanlar ve Staroverler yeniden göç yollarına

dökülerek Ermenistan, Gürcistan ve Türkiye sınırlarına köyler kurmuşlardı. Malakanlar, kendilerine vahy edilen "Yürüyüş"ü gerçekleştirmek amacıyla, orta Rusya'daki Tambov bölgesinden kalkıp, menzillerine çıplak ayakla yürümüşlerdi. O dönemde inançlarının çarpıklığını cezalandırmak için Malakanların 180 kez sırt-

tan, 180 kez de göğüsten, ne oturabilecek, ne de yatabilecekleri biçimde kamçılanarak cezalandırıldıklarına dair sözlü tarih anlatıları vardır.

Malakanlar bu yeni vatanlarında din konusunda da oldukça özgür sayılırlardı. Kimse onları dilediklerinden farklı bir biçimde ibadet etmeye zorlamıyordu. Ortodoks kilisesi, zaman zaman Malakanlara misyonerlerini göndererek onları doğru yola iknaya çalışsa da, bunlar kendi kendini yetiştirmiş Malakanlarla girdikleri tartışmalarda püskürtülüyorlardı. Bu sınır bölgelerinde dini tartışmış olmaktan dolayı kimse mahkûm edilmiyor, bu nedenle zarar görmüyordu. Ender örneklerden biri, Prigunılar'ın dini merasimler sırasında manevi yücelmeyi ifade için zıplamaya koyulmalarını engellemeye kalkışan yerel makamların tavrı nedeniyle Çar'ın Kafkasya'daki temsilcisini şikâyet eden bir dilekçe vermeye yeltenen Maxim Gavriloviç'in (1858) hapsedilmesiydi.

MALAKANLAR KARS VE ERZURUM'DA

1830-1839 yılları arasında Kafkasya'da yeni Rusya sınırları boyunca Rus yerleşkeleri oluşturmak üzere Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan bölgesine iskân edilen Malakanlar 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na taraf olmadılar ve yerli halklarla çok iyi ilişkiler kurdular. Savaştan sonra Kafkasya'daki Rus yerleşimlerinin -askeri garnizon ve yerleşim yerleri ve Kazak köyleri- bulunduğu Kars'a ve biraz da Erzurum'a yerleştirildiler.

Malakanlar alçakgönüllü ve çalışkan olduklarından, Kafkasya'da yerleştikleri her yerde daha önce mevcut olmayan köyler kurmuşlar, daha önce o bölgelerde görülmemiş ürünleri ekip biçerek hem gıdalarını hem de demiryollarını ve her tür taşımacılığı kullanarak ürünlerini satıp geçimlerini sağlamışlardı. Bu dağlık bölgedeki her akarsuya bir değirmen kurmakta da gecikmediler. Yüzyıl sonlarında genellikle mali olarak kendi kendilerine yeter duruma gelmişlerdi. Aralarında değirmencilik ve

Rus emperyalizminin karakteristikleri

Geleneksel olarak Rus emperyalizmi, askeri fetihler, siyasi-idari makamlar ve makro-ekonomik uyum ile belirlenen jeopolitik ve idari süreç olarak tanımlanır. Tarihçiler, merkezdeki Rusluğun sınır ötesinde de imparatorlukla aynı yönde hareket ettiğini öne sürerler. Birçok tarihçi Rus İmparatorluğu'nun genişlemesinde ve Rus egemenliğinin (siyasi, askeri, kültürel ve dinsel) sağlamlaşmasında, başka yerlerde zorla iskân ettirilen kesimler vasıtasıyla yayılan ulusal benliğin rolü olduğunda birleşirler. Rusya İmparatorluğu'na ait unsurlar olarak sınır boylarına göç etmiş olan milyonlarca yerleşimci, emperyal genişleme emellerinin farkında olmayarak çokuluslu, çokdini bütün bir emperyal yapının inşasında ve oluşumunda etkin bir rol oynamışlardı.

Sınır bölgelerinin Rusya ile nasıl uyumlu olduğu ve kaldığı düşünüldüğünde gözden kaçan ve asıl anlaşılması gereken, bunun, Rusya'nın sınır bölgelerine taşınan ve orada imparatorluğun bir ucunda yaşayarak burada farklı halklarla iç içe, kültürel etkileşim içinde, yeni bir çevre, yeni bir ekonomik yapı, yeni bir toplum yapısı oluşturan göçmenlerin sayesinde olduğudur. Rus tarihçi Kluçevski, "Rus Tarihi Dersi" isimli çalışmasında, "Rusya tarihi, yerleşimler kurma tarihidir," der. Solovlev ise, Rusya'nın Batı Avrupa karşısında geri kalmış olmasını, bir türlü olgunlaşmamasını sürekli koloniler oluşturma kaygısına ve bunu gerçekleştirme sürecine bağlar. Bu sürgünlerin ve yer değiştirmelerin bireysel olarak insanları nasıl etkilediği konusunda pek az bilgi vardır. Çünkü bol sayı ve yasa metinleri içeren kayıtlarda daha çok nüfus hareketinin demografik yönüne odaklanılmış, iskân

olgusunun yerleşimciler açısından ifade ettiği anlam ve neler yaşadıkları göz ardı edilmiştir.

Devlet görevlileriyle yerli halk arasında bir alışveriş ilişkisinin ötesinde, Rus yerleşimciler aynı sahnenin hem aktörleri hem de üzerinde oyun oynanan üçüncü kol olarak yaşamsal bir rol oynamışlardı. Çarlık görevlileri bölgeyi yönetmek için sirtlarını bu "zararlı din karşıtları"na dayamak zorundaydılar; çünkü onların dışında Kafkasya'da Rusların sayısı çok azdı. Sürgün yerleşimciler ister istemez pek çok alanda Rusya'nın emperyalist amaçlarına hizmet etmiş oldular, karşılığında da bazı ayrıcalıklar elde ettiler. Bu ayrıcalıklara silah edinebilme, vergi indirimi ve bölge dışına seyahat ve ticaret izni dahildi. Sonuç olarak imparatorluğun ikinci sınıf unsurları Çarlık memurlarınca "örnek Rus yerleşimciler" sayıldı.

Toplum dışına itilmiş kesimin örnek yerleşimcilere dönüştürülmesi gayreti değişimin yalnızca göçmenlere özgü olmadığını, Rus emperyalizminin de değişikliğe uğradığını ve Rusya'nın merkezi ile çevresinin çok hareketli bir sistemle karşılıklı etkileşim içinde olduğunu gösteriyor. İç gerilimi çevrede doğan sorunlarla azaltma girişimlerinin de sürekliliği olmadı çünkü Rus İmparatorluğu hiçbir zaman kendini istenmeyen topluluklardan tam olarak koparamadı. Rus kökenli yerleşimciler ve Kafkasya'nın yerlileriyle kurulan ilişkiler sonucunda Rus emperyalizmi biçim değiştirdi.¹⁰ Şu bir gerçektir ki, Rusya İmparatorluğu ve daha sonraki SSCB, devlet ajanları, yerli halklar ve Rus yerleşimciler arasındaki ilişkilerden doğmuş ve beslenmiştir. Bu üçlü model, kolonyal tezlerin günümüzde değerlendirilmesinde kolonize eden ve kolonize edilen arasındaki baskıcı, yok etmeye, kesip çıkarmaya dayalı eğilimlerin gözlemlendiği Avrupa tipi emperyalizmden farklı olarak, dünyada uygulanabilirliği ile ilgili araştırmalarda alternatif bir görüş olarak ele alınmaktadır.¹¹

1870'lerde bir grup Malakan.

tarım ticareti ile oldukça iyi konuma gelenler de vardı.

1889'da bölgedeki Malakanları derinden etkileyen olay, 1839'da orta Rusya'dan çıkarıldıklarında kendilerine garanti edilen askerlik affının üzerinden elli yıl geçmesiyle bu muafiyetin ortadan kalkması ve askerlik konusunun tekrar gündeme gelmesi oldu. Bu konu için bir araya gelen lider konumundaki yaşlılar aracılığıyla Rus hükümeti Malakanlara, 21 yaşına varan her gencin, herkes gibi beş yıllığına asker olarak hemen kaydının yapılacağını bildirdi. Her ne kadar yaşlıların vicdanı elvermese de bu kararı sükünle karşılayıp bu durumdan kurtulmak için yeni çare arayışına girdiler.

Bu arada Hazar Denizi kıyıları ve Türkistan'ı alan Rusya bu bölgede barışı sağlamak, bir yandan da buraları iskân etmek gereksinimi içindeydi. Bunu gerçekleştirmek için en uygun yapı Malakanlardı. Böylece buralara yerleşmeyi kabul edecek Malakanlara 10 yıllık askerlik muafiyeti vaat edildi. Yüzlerce Malakan ailesi bu teklifi kabul ederek Ermenistan, Gürcistan ve Kars bölgesinden toplanarak buralara taşındı. Kars bölgesindeki Meliköy ve Romanovka

1870'lerde bir Malakan köyü.

köylüleri ise 1900 yılının kışında, geceyarısı dua toplantıları düzenleyerek kendilerinin de askerlik görevinden muaf tutulmaları için Çar hükümetine dilekçe sunma kararı aldılar ve aralarından St. Petersburg'a gitmek üzere, Kars'tan Filip Şubin ve İvan Samarin, Erevan bölgesinden ise Simon Şubin ile İvan Holopof adında dört yaşlı kişiyi seçtiler. Bu kişiler uzun yolculuklar sonunda, 1900 yılının baharında olumsuz cevapla geri geldiler.

KANADA VE ABD'YE GÖÇ

Bunun üzerine, Prigunılar Filip M. Şubin ile İvan G. Samarin'i, Postonye denilen uyumlu Malakanlar ise Feodor T. Buçnefi, 1000 kişi-

lik bir göçmen gönderme talebiyle Kanada'ya inceleme yapmaya göndermek üzere seçtiler.⁵ Batum, sonra da Moskova'daki Kanada konsoloslukları vasıtasıyla ve Çardan aldıkları izinle İvan Samarin öncülüğünde göçe koyulan Malakan ve Duhoborlara Kanada'da 99 yıllığına askeri muafiyet tanınmış ve aile başına 160 akr toprak verilmişti.

1890 civarlarında ise askerlik görevi yine dayatılınca, Duhoborların üçte biri 1900 yıllarında Kanada'ya, ardından bazı Malakanlar ve çoğu Priguni, aslında Kanada'ya gitmek amacıyla yola çıkmış olsalar da bir bölümü fikir değiştirerek Los Angeles'a (ABD) taşındı.⁶

1900'lerin
başlarında
Azerbaycan'da
Malakan
yerleşimciler.

????????????

1905-12 yılları arasında savaştan yılmış olan ve özellikle de askerlik görevinden kaçmak isteyen büyük bir grup Malakan ile Prigunuların çoğu Amerika'ya göç etmiş, Los Angeles civarına yerleşmiştir.⁷ Türk-Rus savaşları nedeniyle çok karışık olan Kars bölgesindeki Malakanlar, Duhoborlar ve Prigunulardan yarısı göç

ederken, Kars'ta bazı köyler nüfuslarının %10'unu yitirmişlerdi.

YENİ TÜRKİYE'DE MALAKANLAR

1919'da Kars'ta bir yerel hükümet meclisi kurulmuştu. Bu hükümetin parlamentosuna her 10 bin seçmene

karşılık 1 milletvekili olmak üzere 64 milletvekili seçilmişti. Bunlardan 60'ı Müslüman, 3'ü Rum, biri ise Kafkasya doğumlu bir Malakandı.

Ancak bu arada 1917 devrimi sonrasında belirsizlik döneminde Rusların boşalttığı Kars'ın Türkiye sınırı içinde kalmış olmasıyla biraz

Malakanların inanç dizgesi

Dinsel inanç olarak Ortodoks (Grek-Rus) kilisesine yakın olmakla birlikte, yukarıda anlatıldığı gibi Stundistlerin etkisiyle gelişen bu mezhepte (Tevrat'ın i. Bölümü) önceliklidir; Zion (Sion) erektir. Tevrat kaynaklı Eski Ahit, dini ilkeleri belirlemede önemli bir dayanaştır. Kendilerini Gerçek Ruhani Hristiyanlar olarak gören Malakanlar İsa'nın Sion dağına ikinci kez geleceğini vaaz eder. İkona ve temsili Tanrı resimlerine tapınmazlar, bunu sapkınca ve yaşamla ilişkisiz sayarlar çünkü Tanrı değil, bir fikir tarafından yaratılmış olduklarına inanırlar. Her insanın ruhunda var olan ve yaşamını insanların içinde sürdüren, her an, her yerde olan bir Tanrı fikrini vaaz ederler. Bütün tapınma araçlarının dinden çıkarılması gerektiğine, simgelerin kutsal olmadığına inanır ve bunları kutsamanın, onlara inanç beslemenin puta tapınma ve yaratıcıya küfür olduğunu savunurlar.

Yapmacık ritüellere ve yoldan çıkmış saydıkları papazlık sistemine kapalı oluşları, açık kiliseleri ve inanç dizgeleri nedeniyle ve de ibadetlerinde dini yorumlama, tartışma gibi usulleri olduğundan, bazı kaynaklarda Rus Ortodoksluğunun Protestanları ya da Baptistleri olarak değerlendirilseler de tek kabul ettikleri sıfat, "Evangel'i (Kutsal Kitap: İncil) temel aldıklarıdır. İbadetleri "Sobraniye" (Toplantı) adı verilen ve uzun bir masa etrafında bir araya gelerek din kitaplarındaki ayetlerin, bapların, mesellerin okunmasına, anlatılmasına, özgürce yorumlanıp tartışılmasına dayanır. Bu ayinler sırasında şarkılar, ilahiler büyük yer tutar, ardından kutsal gün şölenle kutlanır, dans edilir, yenir içilir. Malakanların dini inancı içinde yer alan en önemli öğelerden biri de "yürüyüş" (Pohod) adı verilen yer değiştirmedir. Köyden köye misafirlige gider, vardıkları evlerde, "yeniden doğuş" dua toplantıları düzenleyerek ibadetlerini sürdürürlerdi. Bu dualar sırasında "Pohod" "yürüyüş" konusundaki tebliğler ve vaat edilmiş

sığınak/yurt konuşulurdu. Bu toplantılarda tüm Malakan Prigunı cemaati köyün bir başından öteki ucuna dek yürüyüş kolları halinde yürüyüp, dua evine dönerdi. Buna "Ruhsal Manevralar" adı verilir. Dışa sakin ve uyumlu görünüm sergilemelerine karşın, Malakanlar içten içe huzursuzdular ve Kafkasya'daki ikametlerinin nihai olmadığını düşünmekteydiler. Bu ruhsal durumda, son sığınaklarına (Ubezişça) gitmek üzere her an hazır olmaları gerektiğini anımsatmak üzere onlara ruhen verilmiş, peygamberler tarafından indirilmiş olduğuna inanırlardı. Kimse bu düşüncelerin anlamını çözmemiştir: Sığınagın neresi olduğu ve Yürüyüş'e ne zaman geçileceği bilinmese de, "Yürüyüş" ve "Sığınaga ulaşma" konusu Kafkasya çapında yer yer düzenlenen toplu "Ruhani" (Dukhovniy) ibadetlerde durmadan yinelenmekteydi. Bu toplantılar sırasında, halkın içinde yer etmiş korku, kaçış isteği ve huzur bulunacak bir sığınak özlemi ilahiler ve şarkılarla da dile getirilmekteydi.

huzura kavuşan Malakanlar başta umutlandılar da, bu kez burada Bolşeviklerle ilişkide olmakla suçlandılar ve 20 Ocak 1921 tarihine dek Türkiye'yi terk etmedikleri takdirde askere alınmaları meclis kararıyla sabitleşti.⁸ Çok sayıda Malakan ve Priguni Rusya'ya Rostov bölgesine taşındı

Diplomatik girişimler ve notalar sonucu Kars ve Ardahan'a yerleşmiş olan Malakanlar ve Duhoborlara 1926'da Rusya Rostov bölgesindeki kıraç Sal'ski steplerinde toprak teklif edildi. Bölgedeki Duhoborların tamamı, Malakanların ise yüzde 90'ı geri dönmeyi kabul etti. 1930'larda Türkiye'deki ulusalcı hareket sonucunda Türk adı taşımayan herkesin bir Türk soyadı edinmesi zorunlu kılındı.

Yine 1959-1962 döneminde Manyas civarında yaşamakta olan Kazak Staroverler ile birlikte gerisin geriye Rusya'ya (bu kez Stavropol bölgesine) dönüş yaşandı. Malakanların bir bölümü Rusya'ya, bir kısmı da ABD'ye göçse de 1962'ye kadar Kars çevresindeki Çakmak (Çalgavur), Arpaçay, Meliköy, Zöhrap, Kağızman, Susuz, Taşlıca, Karakala köylerinde yaşamlarını sürdürdüler. Kars'taki Malakan köyleri sonraki on yılda üç köye indi - Yalınçayır, Atçılar ve bugün adı Çalgavur olarak değiştirilen Çakmak. 1962'de Türkiye ve Rusya hükümeti arasında varılan bir anlaşma ile Malakanlar Stavropol'skiy Kray bölgesindeki kolhozların bünyesinde ya da Astrahan, Stavropol gibi kentlerde kendilerine önerilen evlere taşındılar.

Malakanlar bir tören sırasında.

Amerika'ya göç eden Malakan ailelerinden biri. San Francisco 1911.

1962-1964 arasında son Malakanlar da bölgeyi terk edince, Kars'ta 1970'lerde çok az sayıda Malakan ailesi kalmıştı. İstanbul gibi büyük

kentlere göç etmiş olanların dışında bugün Kars'ta halen yerlilerle evlilik yapmış olan birkaç Malakan ve üç-dört aile yaşamlarını sürdürmekte.

DİPNOTLAR

- 1 RGIA f.379 op. 1043, 1830-1837 II.1-10b
- 2 Rusya'nın Kafkasya'ya Girişi "Korkunç İvan'dan Devrim yıllarına" Editörü: Taras Huncak, New Brunswick Rutgers University Press 1974; John F. Bradley, The Russian Conquest of the Caucasus, London, Longmans and co. 1908; Tadeusz Schwietochowski, Russian Azerbaijan 1905-1920, The Shaping of National Identity in a Muslim Community, Cambridge University Press 1985.
- 3 Malakanların göçü, doğu ve güney Avrupada kitlesel göçlerin zirveye çıkmasıyla aynı döneme denk gelir. 19. yüzyıl sonu öncesinde ve 20. yüzyıl başlarında Yeni Dünya'ya göçenlerin çoğu İngiltere, İskandinav ülkeleri ve Almanya kökenliydi.
- 4 Aile tutanakları üzerinde yapılan istatistiklere göre, 1880 ortalarında dinsel muhalif gruplar

- 5 Kafkasya'daki Rus nüfusun beşte birini oluşturuyordu. Geri kalanın çoğu askerler ve aileleriydi. 1890 ile 1900 yılları arasında bu dinsel cemaatlerin Kafkasya'daki bu nüfus oranı Ortodoks Rusların daha yoğun bir biçimde buralara yerleşmeye başlamalarıyla büyük ölçüde azaldı. Bkz. D.L. Ismailzade, Ruskoie Krestianstvo v Zakavkaze, konets XIX I naçalo XX. Veka (Moskova Izdatelstvo Nauka, 1982), Firuz Mostashari, Çarlık Rusyası Kolonizasyon Siyaseti, Ekonomik Değişim ve Azerbaycan Ulusunun Yaratılması: 1828-1905, Doktora tezi, Pensylvania Üniversitesi yayını, 1995.
- 6 P.V. Young, Pilgrims of Russian Town 1932, yeniden basım 1967, reprinted 1998.
- 7 Bkz. Berokoff: Bölüm 1, The Migration (Göç).
- 8 Berokoff: Chapter 1, The Migration.

- 8 Kazım Karabekir, Anılar ve Erkan Karagöz, "Kars ve Çevresinde Aydınlanma Hareketleri"
- 9 Bu farkında olmama durumunun sonraları çok bilinen istisnaları da olmuştur Bkz. Willard Sunderland, Making the Empire, Colonists and Colonisation in Russia, 1800-1850, Indiana Üniversitesi, Doktora tezi, 1997; The Russian Review 52, Ekim 1993 sayısında, "Çarlık Rusyası'nda Köylülerin Devlet Tarafından 1805-1830 Yıllarında Yeniden İskanı".
- 10 Tolstoy'un Rus ordusunun Kafkasya seferini anlatan ve Türkçeye *Kazaklar*, *Hacı Murad* adları altında çevrilmiş romanlarında bu olgu çok belirgindir.
- 11 Edward Said "Oryantalizm" NY 1979 ve "Kültür ve Emperyalizm" NY 1993, Ann Stooler and Frederick Cooper, Between Metropole and Colony.